

Mundo (a partir de la seva aparició). La perspectiva diacrònica descobreix com la premsa es deixa seduir, saturar i silenciar en connivència amb els dictats de la lògica política (cap. 5). L'actualització última (1993-1996) proposa algunes conclusions teòriques a partir de les quals es demostra com la lògica política i les formes mediàtiques, malgrat la seva complexitat i hermetisme, no són de cap manera impermeables a les actuacions de protesta social. Sens dubte, l'acceleració dels canvis en el tema de l'abolició del servei militar obligatori no pot entendre's sense l'activació i l'empremta dels col·lectius d'objectors (epíleg).

Les institucions polítiques són fruit d'una sèrie d'equilibris de poder que gestionen conflictes d'interessos entre les mateixes elits. Si existeixen incapacitats manifestes en les actuacions polítiques amb desavinences internes, els mitjans de comunicació es converteixen, molt sovint sense pretendre-ho, en actors privilegiats de canvi social. Si hi afegim les formes gens convencionals d'activisme del col·lectiu radical per la insubmissió, constatem com unes demandes marginals esdevingueren generals en un període de temps

molt curt, demostrant per què els moviments socials són els agents col·lectius de canvi social amb una major potència emancipadora. Certament, l'aprofundiment en el coneixement de les estratègies polítiques i periodístiques és una de les tasques primàries per a tot agent amb capacitat de tenir una incidència social més efectiva, en unes estructures tan complexes com dinàmiques.

En conclusió, Sampedro mostra el tema de l'objecció de consciència tot desemmascarant la manca de receptivitat social dels polítics i la supeditació còmplice de la premsa «seriosa». La gran troballa, però, rau en el fet que les estructures institucionals i les elits no només es mouen sinó que poden ser transformades mitjançant formes de mobilització social. Aquesta recerca, de validesa científica inqüestionable, és una mostra d'intervenció social reeixida que dona arguments sòlids per al canvi social des de baix, constatable també des del rigor de la implicació acadèmica.

Jordi Farré Coma
Universitat Pompeu Fabra

MORENO SARDÀ, Amparo
La mirada informativa (1998)
Barcelona: Bosch Casa Editorial

El text que analitzem conté molts elements de biografia intel·lectual de la seva autora. Repassa temes i conceptes ja analitzats en textos anteriors. Recupera estudis que va fer per analitzar els diaris de successos i els dona una perspectiva més integrada amb la seva obra posterior. Això vol dir que també es reprenen temes ja tractats abastament per l'autora, tals com «l'arquetipus viril» o els prejudicis «acadèmics».

De primer, estableix el caràcter històric dels mitjans de comunicació, com ho és el de totes les institucions humanes. Amb aquesta afirmació ens vol dir no només que evolucionen amb el temps sinó, com veurem més endavant, que ens ajuden a entendre l'evolució social paral·lela. Els diaris enregistren la història (més aviat allò que amb el temps pot ser considerat d'interès històric). Afirmem més o menys que com que els mitjans són

institucions històriques, cal estudiar-los històricament. Crec entendre que ens vol dir que cal veure'ls amb mentalitat i metodologia històrica. També fa èmfasi en la utilització dels diaris com a font d'estudis històrics d'altres fenòmens socials. Denuncia que els historiadors acadèmics menystenen la informació històrica que conté la premsa.

Llavors ens proporciona un conjunt de tècniques d'anàlisi dels diaris utilitzades per l'autora en treballs anteriors. A partir de la manera de veure els diaris que ella proposa —«la mirada informativa»— podem obtenir a més de les informacions aparents que són manifestes, unes altres qualificades d'amagades. Un dels aspectes importants de les tècniques d'anàlisi que proposa és que els diaris han de voler clarificar la relació que se suposa que hi ha entre els seus textos i els contextos socials.

Parteix de la tècnica que va plantejar Jacques Kayser. Com que el camí que proposa l'autor francès és eminentment descriptiu, a base de definir especificacions molt concretes, es veu obligada a introduir en la tècnica un moment d'interpretació semàntica.

A partir d'aquí explica un treball seu sobre els setmanaris *El caso i Por qué* i la revista mensual *Crimen y Castigo*. Aquestes anàlisis les qualifica de radiografia històrica d'un diari.

Evidentment les anàlisis que proporciona la tècnica de Kayser es basen en l'estudi dels diaris número per número. Pot permetre estudis diacrònics sumant resultats; tanmateix, no proporciona elements per fer un veritable estudi històric. Amb la finalitat de resoldre aquest problema, el que proposa Moreno, bàsicament, són mostres més àmplies. La quantitat i varietat dels materials que se n'obté obliga a establir unes categories d'anàlisi que ho permetin. En termes generals les categories d'anàlisi li semblen massa simples i el que fa és desenvolupar les divisions dins dels apartats que proposa la tècnica.

Finalment es decideix a enriquir el procediment introduint-hi estructures psicossocials.

No s'han valorat adequadament les aportacions que fan els diaris als coneixements que adquireixen els ciutadans. D'altra banda, i més a llarg termini, els periòdics són creadors de pautes de lectura de la realitat social, modelen les pautes a través de les quals s'entén la vida quotidiana. Aquest és un tipus d'aproximació a la sociologia de la comunicació ja antic i recuperat en els nostres dies.

Moreno destaca que en fer periodisme, en haver de proporcionar una mirada informativa, els periodistes fan història. Que suposo que deu voler dir sobretot que proporcionen materials per a la història; tanmateix, també vol dir que els periòdics han interpretat la realitat social. Sembla que el que diu la nostra autora és que allò que els historiadors han destacat serveix als periodistes per saber què han de destacar. Diríem que els historiadors els proporcionen les pautes per llegir i seleccionar la realitat. Per això les notícies, seleccionades amb mentalitat històrica —segons afirma Moreno— es poden convertir en documents per a la creació dels fets històrics.

Però això només és una part, la dedicada a la informació; després hi ha tots els comentaris, notes, opinions que conformen la realitat social del moment. Els successos que desperten un gran interès. Per a ella són molt importants ja que ajuden a destacar aspectes de la vida de la gent que normalment no té accés a la vida pública ni a la històrica, entesa aquesta convencionalment pel saber acadèmic.

Una de les denúncies que conté el llibre és que la mirada acadèmica no té en compte els mitjans de comunicació. A tot estirar, es presta una certa atenció més o menys displícit o malfiada als diaris d'informació general. En canvi la premsa de successos és clarament menystinguda i fins i tot rebutjada com contrària a la cultura i al bon gust. En canvi, ja hem

vist com l'autora és contrària a aquesta posició que atorga al món acadèmic, o, millor, al món culte en general.

Dedica una crítica a la manera de fer dels científics i dels humanistes; el que ella anomena *mirada acadèmica* es tracta d'un tema que ha tractat anteriorment abastament; hi contraposa la «mirada informativa». En llegir els diaris hem de fer-ho de manera crítica. No hem de confondre el que passa realment amb el que els diaris diuen que passa. La premsa exclou i inclou els temes i les notícies segons uns models que l'autora discuteix. A més, en analitzar el contingut dels diaris hi reconeix «l'arquetipus viril» com una mena de substrat cultural que tot-hom porta a sobre i els periodistes també.

La mirada informativa ens procura informació històrica. Fa referència a la publicitat, normalment oblidada pels estudiosos convencionals. A través dels anuncis dels diaris podem captar els canvis que hi ha hagut en els electrodomèstics, i en el treball domèstic. Les minyones del principi de segle han estat substituïdes per les mestresses de casa. Tot això respon a uns canvis que afecten a les relacions socials, als sistemes de producció i distribució de béns, a l'estètica, els valors, les pràcti-

ques... es manifesten fil per randa en la publicitat. Considera que la premsa adreçada a les dones ens proporciona un discurs sobre el privat.

Conclou que per comprendre tot el conjunt no ens hem de restringir als escenaris públics, ni podem restringir la nostra atenció a l'àmbit de la llar. Manifesta la superioritat de la mirada informativa sobre l'acadèmica. Els diaris manifesten una realitat més rica que no pas la dels estudis «seriosos».

Els mitjans de comunicació proporcionen dades sobre les transformacions històriques de les relacions socials i de les maneres de representar el món. La memòria informativa permet de conèixer una major quantitat de personatges i no només en els seus aspectes racionals sinó també en els emotius.

Per acabar, a part de les consideracions teòriques que conté el llibre i sobre les quals s'hi pot o no estar d'acord conté un procediment per estudiar la premsa que anomena «Análisis hemerográfico diacrónico automático» amb una «guia para utilizar el cuestionario».

Jordi Berrio

Universitat Autònoma de Barcelona

CASALMIGLIA, Helena; COTS, Josep; LORDA, Clara Ubaldina; NUSSBAUM, Luci; PAYRATO, Lluís; TUSON, Amparo (Cercle d'Anàlisi del Discurs)

La parla com a espectacle. Estudi d'un debat televisiu.

UAB, Universitat Jaume I, Universitat de València, 1997

El Cercle d'Anàlisi del Discurs (CAD) català que signa aquest primer llibre de la col·lecció *Aldea Global*, impulsada per la UAB, la Universitat de València i la Jaume I de Castelló, va néixer el 1991 aplegant professors de diverses universitats catalanes que imparteixen docència en diferents titulacions i que aporten a l'anàlisi del discurs la pluridisciplinari-

tat pròpia d'aquest enfocament. El treball que es recull en aquest llibre forma part d'un estudi més ampli realitzat en coordinació amb el Centre d'Analyse du Discours de París i el Groupe de Recherches sur la Parole de les Universitats de París XIII i París VIII, respectivament, i un equip de la Universitat de Bari, l'objectiu del qual consisteix a fer una anàli-